

AGNIESZKA TOKARSKA-OSYCZKA*, GRZEGORZ ISZKUŁO**

**WALORYZACJA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA,
KULTUROWA ORAZ OCENA ATRAKCYJNOŚCI
TURYSTYCZNEJ GMIN NA TERENIE
POJEZIERZA MIĘDZYCHODZKO-SIERAKOWSKIEGO**

Streszczenie

W większości analizowanych wskaźników funkcji turystycznych, siedem gmin tworzących Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie wypadło lepiej w porównaniu do średniej z całej Polski. Najatrakcyjniejszą turystycznie okazała się gmina Międzychód. W połączeniu z walorami kulturowymi i przyrodniczymi świadczy to o dużym potencjale i może to w przyszłości spowodować wzrost zainteresowania turystycznego tym rejonem.

Słowa kluczowe: Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie, walory przyrodnicze i kulturowe, waloryzacja, turystyka, atrakcyjność turystyczna

WPROWADZENIE

Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie zlokalizowane jest na skraju województw: wielkopolskiego oraz lubuskiego. W jego skład wchodzi siedem gmin, zróżnicowanych pod względem ilości wód, lasów, rzeźby terenu czy liczby obiektów historycznych.

Pojezierze posiada wysokie walory zarówno przyrodnicze, jak i krajobrazowe [Wojterska 2003]. Jednak w mnogości opracowań o tym obszarze nie ma publikacji, w której znaleźć można waloryzację tego obszaru. Waloryzacja przyrodniczo-krajobrazowa i kulturowa oraz ocena atrakcyjności turystycznej gmin stała się zatem przedmiotem niniejszego opracowania.

Waloryzacja to metoda, która ma na celu określenie wartości badanych obszarów. Waloryzacja często oznacza klasyfikowanie przestrzeni do różnych

* absolwentka Wydziału Nauk Biologicznych, Uniwersytet Zielonogórski

** Wydział Nauk Biologicznych, Katedra Botaniki i Ekologii, Uniwersytet Zielonogórski; Instytut Dendrologii PAN w Kórniku

celów i nadawanie jej konkretnych funkcji [Jania 2007]. Kompleksowa waloryzacja, jak podaje Słowińska [2006], powinna obejmować ocenę walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych. Autorka dodaje, że wykonanie takiej waloryzacji pozwala nam na wskazanie obszarów przeznaczonych do różnych form zagospodarowania, w tym również wskazuje nam idealne obszary do rozwoju turystyki i rekreacji.

OPIS OBSZARU BADAŃ

Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie położone jest w północnej części województwa wielkopolskiego, na pograniczu Kotliny Gorzowskiej z Pojezierzem Poznańskim [Kondracki 2011]. Łęcki [2010] uważa, że właśnie położenie Pojezierza wpływa na aspekt urozmaicenia krajobrazu tego regionu, gdyż leży on na styku trzech różnych makroregionów fizyczno-geograficznych: Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, Pojezierza Branderbursko-Lubuskiego i Pojezierza Wielkopolskiego.

W skład Pojezierza wchodzi siedem gmin: Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, Międzychód, Sieraków, Pniewy, Przytoczna oraz Pszczew. Gminy Przytoczna i Pszczew należą do powiatu międzyrzeckiego (województwo lubuskie), gminy: Międzychód, Sieraków, Kwilcz oraz Chrzypsko Wielkie należą do powiatu międzychodzkiego, natomiast gmina Pniewy do powiatu szamotulskiego (województwo wielkopolskie) (ryc. 1).

METODYKA BADAŃ

Badania polegały na zgromadzeniu danych o gminach tworzących Pojezierze w celu wyliczenia wskaźników waloryzacji wartości kulturowych i przyrodniczych oraz –ustalenia ich atrakcyjność turystycznej.

W pierwszym etapie badań zapoznano się z walorami turystycznymi gmin. Do oceny wykorzystano zmodyfikowaną metodę bonitacji punktowej opisaną przez Dubel i Szczygielskiego [1982]. Walory te zostały podzielone na dwie grupy: przyrodnicze i kulturowe. Miało to pomóc we wskazaniu na badanych obszarach elementów środowiska przyrodniczego, które zawierają w sobie walory turystyczne. W celu klasyfikacji walorów przyrodniczych wprowadzono odpowiednią skalę bonitacyjną. Pojezierze podzielono na mniejsze jednostki, tj. gminy, które poddano ocenie.

Klasyfikując walory przyrodnicze gmin wzięto pod uwagę: procentowy udział w powierzchni: wód – jezior, lasów oraz rzeźbę terenu – wyliczając deniwelację w metrach. Liczba zakładów przemysłowych lub innych obiektów uciążliwych dla środowiska (w oparciu o procent zajmowanych przez nie po-

wierzchni) wpływała negatywnie na uzyskaną przez konkretną gminę sumę punktów, powodując jej zmniejszenie. W przypadku, gdy przedział procentowy wynosił poniżej 0,5 wartość zaokrąglano w dół. Dane te uzyskano z dokładnego przeanalizowania map trzech powiatów: międzychodzkiego, międzyrzeckiego oraz szamotulskiego.

Tab. 1. Punktacja dla walorów przyrodniczych, na podstawie której oceniano gminy na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego oraz klasy natężenia walorów wraz z ich podziałem punktowym [Słowińska 2006]

Tab. 1. Scoring for natural values, based on the assessed municipalities in the Międzychodzko-Sierakowskie Lakeland and classes intensity values with their division point [Słowińska 2006]

Lp.	Czynnik	% powierzchni	Punkty
1.	Wody – jeziora	0 – 1	0
		2 – 24	2
		25 – 50	4
		51 – 75	6
		> 75	8
2.	Lasy	0 – 5	0
		6 – 25	1
		26 – 50	2
		51 – 75	3
		> 75	4
3.	Zakłady przemysłowe lub inne obiekty uciążliwe dla środowiska	0	0
		2 – 10	-2
		11 – 15	-4
		16 – 20	-6
		> 20	-8
4.	Rzeźba terenu	Deniwelacja w (m)	
		0 – 20	0
		21 – 50	2
		51 – 75	4
		76 – 120	6
		> 120	8
Klasy natężenia walorów w badanej strefie:			
I	obszar o bardzo dużych walorach przyrodniczych 15 – 17 punktów		
II	obszar o dużych walorach przyrodniczych 10 – 14 punktów		
III	obszar o średnich walorach przyrodniczych 4 – 9 punktów		
IV	obszar o niewielkich walorach przyrodniczych 0 – 4 punktów		

Minimalna liczba punktów, która mogła zostać uzyskana przez gminy to: 0 (brak wód, lasów, deniwelacja poniżej 20 metrów), maksymalna liczba punktów: 17. Za każdy walor przyrodniczy zostały przydzielone punkty wg ściśle określonej punktacji, która została przedstawiona w tabeli 1. Po zsumowaniu punktów uzyskanych przez konkretną gminę klasyfikowano ją do odpowiedniej klasy natężenia walorów przyrodniczych.

Tab. 2. Punktacja walorów kulturowych, na podstawie której oceniano gminy na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego oraz klasy natężenia walorów wraz z ich podziałem punktowym [Słowińska 2006]

Tab. 2. Scoring for cultural values, based on the assessed municipalities in the Międzychodzko-Sierakowskie Lakeland and classes intensity values with their division point [Słowińska 2006]

Cecha	Wartość	Punkty
Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków	poniżej 2	0
	2 – 5	1
	6 – 10	2
	powyżej 10	3
Obiekty zabytkowe	młodsze niż 100 lat	1
	w wieku 100 – 200 lat	2
	powyżej 200 lat	3
Miejscowości z obiektami zabytkowymi o znaczeniu ponadlokalnym	0	0
	1 – 3	1
	4 – 6	2
	powyżej 6	3
Ośrodki o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi	0	0
	1	1
	2	2
	3 i więcej	3
Wyjątkowość obiektów kulturowych	o cechach typowych i powtarzalnych	1
	oryginalne w skali regionalnej	2
	oryginalne, niepowtarzalne w skali ogólnopolskiej	3
Liczba muzeów/izb regionalnych	0	0
	1 – 3	1
	4 – 6	2
	powyżej 6	3
Klasy atrakcyjności walorów w badanej strefie:		
I	obszar o bardzo dużych walorach kulturowych 12 – 16 punktów	
II	obszar o dużych walorach kulturowych 7 – 11 punktów	
III	obszar o średnich walorach kulturowych 3 – 6 punktów	
IV	obszar o niewielkich walorach kulturowych mniej niż 3 punkty	

Oceniając walory kulturowe gmin na obszarze Pojezierza wzięto pod uwagę: liczbę obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru, liczbę miejscowości z zabytkami o znaczeniu ponadlokalnym oraz liczbę ośrodków o dużym nasyceniu zabytkami, muzeami oraz izbami regionalnymi. Ponadto zwrócono uwagę na wiek obiektów zabytkowych oraz ich wyjątkowość (stwierdzano ją analizując wszystkie obiekty kulturowe oddzielnie, a później sumowano ich liczbę w poszczególnych typach; przyznawano liczbę punktów odpowiadających grupie najliczniejszej). Dane te uzyskano z dokumentów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (województwa wielkopolskiego i lubuskiego), własnej wiedzy na temat danych gmin i obserwacji terenowych. Punktacja według której oceniano gminy została przedstawiona w tabeli 2. Minimalnie gmina mogła uzyskać 3 punkty, maksymalnie 16 punktów. Po zsumowaniu punktów uzyskanych przez konkretną gminę sklasyfikowano ją do odpowiedniej klasy natężenia walorów kulturowych i odpowiednim kolorem oznaczano na mapie.

Na koniec zostały sporządzone ostateczne wyniki kompleksowej waloryzacji uwzględniające zarówno wyniki klasyfikacji walorów przyrodniczych, jak i walorów kulturowych. Ostateczny wynik został przedstawiony w postaci ryciny.

Ocena funkcji turystycznej

W kolejnym etapie pracy, gminy tworzące Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie poddane zostały ocenie funkcji turystycznej. Ocena ta została wykonana dla sześciu z siedmiu gmin, gdyż nie udało się uzyskać potrzebnych danych o gminie Pniewy. Gminy sklasyfikowano na podstawie wyliczenia pięciu wskaźników: Charvata, Schneidera, udzielonych noclegów, Deferta oraz Baretje'a i Deferta. Wyliczone wartości zostały porównane do wartości tych samych wskaźników uzyskanych dla obszaru całego kraju. Dodatkowo, wartości wskaźników konkretnych obszarów badań odniesione zostały do wyników tych samych analiz dla województw, w których znajdują się dane gminy.

Pierwszy wskaźnik – wskaźnik Charvata, zwany inaczej wskaźnikiem nasycenia bazą turystyczną wyrażany jest przez liczbę turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni całkowitej. Wskaźnik Schneidera, czasem zwany wskaźnikiem intensywności ruchu turystycznego oblicza się na podstawie liczby turystów korzystających z noclegów przypadających na 1000 mieszkańców stałych. Trzecim wskaźnikiem jest wskaźnik udzielonych noclegów przypadających na 1 km². Wskaźnik Deferta, zwany też wskaźnikiem funkcji turystycznej, wyrażany jest przez liczbę turystów korzystających z noclegów, przypadających na 1 km² powierzchni całkowitej. Ostatnim uwzględnionym wskaźnikiem jest wskaźnik Baretje'a i Deferta, inaczej wskaźnik funkcji turystycznej miejscowości, wyrażany poprzez liczbę turystycznych miejsc noc-

legowych przypadających na 100 mieszkańców stałych [Chudy-Hyski 2006]. Dane wykorzystane w wynikach uzyskano z ogólnych informacji zawartych na oficjalnych witrynach internetowych poszczególnych gmin (informacje o wielkości gmin i liczbie ich mieszkańców) oraz z Planów Rozwoju Lokalnego, czy Biuletynów Informacji Publicznej poszczególnych gmin.

WYNIKI

Ocena walorów przyrodniczych

Oceniając walory turystyczne gmin pod kątem walorów przyrodniczych (tab. 3) żadna z gmin na terenie Pojezierza nie odpowiada I klasie atrakcyjności tych walorów. Największe natężenie walorów przyrodniczych stwierdzono w gminie Międzychód, która uzyskała II klasę, co oznacza obszar o dużych walorach przyrodniczych. Klasę III oznaczającą obszar o średnich walorach przyrodniczych uzyskały gminy: Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, Przytoczna, Pszczew oraz Sieraków. Najmniejsze natężenie walorów przyrodniczych stwierdzono natomiast w gminie Pniewy, uzyskała ona IV klasę oznaczającą obszar o niewielkich walorach przyrodniczych (tab. 3).

Tab. 3. Ocena walorów przyrodniczych poszczególnych gmin: I – wody/jeziora [% powierzchni], II – lasy [% powierzchni], III – obszary przemysłowe i inne obiekty uciążliwe [% powierzchni], IV – deniwelacja terenu [m], V – suma punktów, VI – klasa natężenia walorów przyrodniczych. W nawiasie podano ilość punktów, które w danej kategorii uzyskały poszczególne gminy. Szczegółowe kryteria punktacji – patrz tabela 1

Tab. 3. Assessment of natural values of individual communities: I - water / lake [%] II - forests [%] III - industrial areas and other burdensome facilities [%] IV - drop [m], V - the sum of points VI - class intensity of natural assets. In brackets the number of points, which in a given category received individual community. Detailed scoring criteria - see table 1

Gmina	I	II	III	IV	V	VI
Chrzypsko Wielkie	11,9 (2)	20,0 (1)	poniżej 2 (0)	42,2 (2)	5	III
Kwilcz	2,01 (2)	29,0 (2)	poniżej 2 (0)	32,5 (2)	6	III
Międzychód	4,24 (2)	51,1 (3)	poniżej 2 (0)	79,1 (6)	11	II
Pniewy	1,73 (2)	16,0 (1)	poniżej 2 (0)	36,3 (2)	3	IV
Przytoczna	2,50 (2)	39,0 (2)	poniżej 2 (0)	31,0 (2)	6	III
Pszczew	4,05 (2)	49,0 (2)	poniżej 2 (0)	31,0 (2)	6	III
Sieraków	8,00 (2)	57,0 (3)	poniżej 2 (0)	34,6 (2)	7	III

Ocena walorów kulturowych

Tab. 4. Ocena walorów kulturowych poszczególnych gmin: I – liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków [sztuki], II – liczba obiektów zabytkowych młodszych niż 100 lat [sztuki], III – liczba obiektów zabytkowych w wieku 100 – 200 lat [sztuki], IV – liczba obiektów zabytkowych starszych niż 200 lat [sztuki], V – liczba miejscowości z zabytkami o znaczeniu ponadlokalnym [sztuki], VI – liczba ośrodków o dużym nasyceniu zabytkami [sztuki], VII – obiekty typowe [sztuki], VIII – obiekty oryginalne w regionie [sztuki], IX – muzea/izby regionalne [sztuki], X – punkty, XI - klasa. Szczegółowe kryteria punktacji – patrz tabela 2

Tab. 4. Assessment of the cultural values of individual communities: I - the number of objects registered in the register of monuments [pieces], II - number of historic buildings younger than 100 years old [pieces], III - number of historic buildings at the age of 100 - 200 years [pieces], IV - the number of objects historic older than 200 years [pieces], V - the number of villages with monuments of local importance [pieces], VI - the number of centers with a high density of monuments [pieces], VII - typical objects [pieces], VIII - the original objects in the region [pieces] IX - museums / regional chambers [pieces], X - points, XI - class. Detailed scoring criteria - see table 2

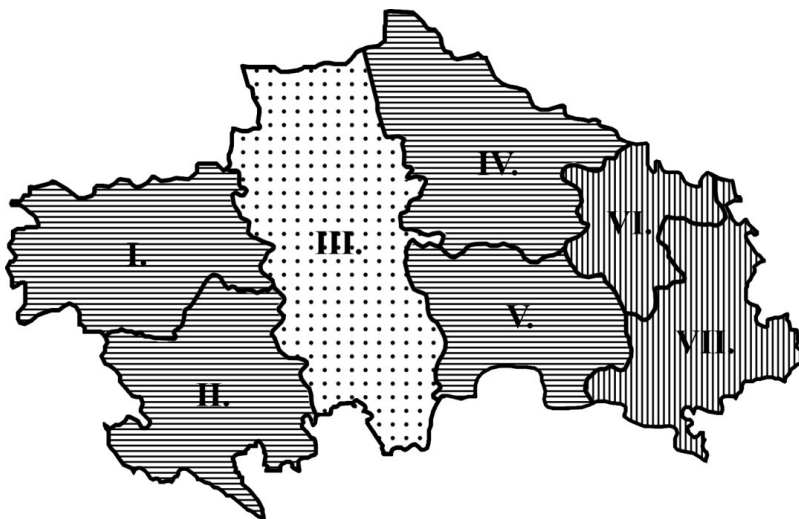
Wartość kulturowy	Gmina						
	Chrzypsko Wielkie	Kwilcz	Międzychód	Pniewy	Przytoczna	Pszczew	Sieraków
I	14	31	50	28	12	12	22
II	0	3	4	2	0	0	0
III	13	24	33	17	10	5	18
IV	1	4	13	9	2	7	4
V	0	0	0	0	0	0	0
VI	0	2	1	1	0	1	1
VII	12	27	48	22	9	12	15
VIII	2	4	2	6	3	0	7
IX	0	0	1	1	0	1	1
X	6	8	8	8	7	8	8
XI	III	II	II	II	II	II	II

Atrakcyjność turystyczna uwzględniająca walory kulturowe pokazała, iż na obszarze Pojezierza (tab. 4) żadna gmina nie należała do I klasy atrakcyjności.

Duże natężenie walorów kulturowych stwierdzono w gminach: Kwilcz, Pniewy, Przytoczna, Pszczew, Międzychód oraz Sieraków, które uzyskały II klasę, oznaczającą obszar o dużych walorach kulturowych. Najmniejsze natężenie walorów kulturowych stwierdzono natomiast w gminie Chrzypsko Wielkie, uzyskała ona III klasę oznaczającą obszar o średnich walorach kulturowych.

Ostateczna ocena walorów przyrodniczo-kulturowych

Uwzględniając wyniki zawierające równocześnie kryteria: walorów przyrodniczych i kulturowych, stwierdzono, że na terenie Pojezierza nie było żadnej gminy należącej do I klasy atrakcyjności turystycznej. Na obszarze (rys. 1) tym występują gminy zaliczane do: II, III oraz IV klasy. Gmina Międzychód jako jedyna odpowiadała II klasie, gminy: Przytoczna, Pszczew, Sieraków, Kwilcz zaklasyfikowano do klasy III. Gminy Chrzypsko Wielkie oraz Pniewy wypadły najslabiej w rankingu i zaliczone zostały do IV klasy.

Rys. 1. Ostateczna atrakcyjność turystyczna gmin. Kropkami zaznaczono drugą klasę atrakcyjności, poziomymi paskami – trzecią klasę, pionowymi paskami – czwartą klasę. Gminy na terenie Pojezierza Międzychódzko-Sierakowskiego: I – Przytoczna, II – Pszczew, III – Międzychód, IV – Sieraków, V – Kwilcz, VI – Chrzypsko Wielkie, VII – Pniewy

Fig. 1. The ultimate tourist attractiveness of communities. Dots mark the second class of attractiveness, horizontal bars - the third class, vertical stripes - the fourth class. Communities of the Międzychódzko-Sierakowski Lakeland: I - Przytoczna II - Pszczew, III - Międzychód, IV - Sieraków, V - Kwilcz, VI - Chrzypsko Wielkie, VII - Pniewy

Ocena funkcji turystycznej

W kolejnym etapie pracy, gminy tworzące Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie poddane zostały ocenie funkcji turystycznej. Wyliczenia poszczególnych wskaźników zostały przedstawione w tabeli nr 5.

Ocena funkcji turystycznej gmin została wykonana na podstawie obliczenia pięciu wskaźników dla każdej z sześciu gmin. W przypadku siódmej gminy zlokalizowanej na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego – gminy Pniewy – nie udało się uzyskać wszystkich danych niezbędnych do wyliczenia wskaźników funkcji turystycznej.

Pierwszy z nich to wskaźnik Charvata. Jego wartość dla gminy Sieraków wynosił 6,14, co stanowi najwyższą jego wartość na Pojezierzu. Dla pozostałych gmin wyniki wyliczeń przedstawiają się następująco: Chrzypsko Wielkie – 5,09, Pszczew – 4,66, Międzychód – 3,25, Kwilcz – 1,67 oraz Przytoczna – 1,53.

Tab. 5. Ocena funkcji turystycznej gmin tworzących Pojezierze: I – wskaźnik Charvata, II – wskaźnik Schneidera, III – wskaźnik udzielonych noclegów, IV – wskaźnik Deferta oraz V – wskaźnik Baretje'a i Deferta

Tab. 5. Rating tourist function communities forming Lakeland: I - pointer Charvat, II - pointer Schneider, III - pointer of nights, IV - Deferta pointer and V - pointer Baretje'a and Deferta.

Gmina	I	II	III	IV	V
Chrzypsko Wielkie	5,09	101,7	334,2	40,3	12,9
Kwilcz	1,67	18,69	36,32	8,11	3,85
Międzychód	3,25	24,50	104,5	14,6	5,44
Pniewy	-	-	-	-	-
Przytoczna	1,53	113,0	53,50	34,9	4,96
Pszczew	4,66	206,9	226,1	48,6	19,8
Sieraków	6,14	247,7	440,9	107,3	14,2

Kolejną z przeprowadzanych analiz było wyliczenie wskaźnika Schneidera. Gmina Sieraków miała najwyższą wartość tego wskaźnika – 247,7. Wyniki dla pozostałych gmin to: Pszczew – 206,9, Przytoczna – 113,0, Chrzypsko Wielkie – 101,7, Międzychód – 24,5, Kwilcz – 18,69.

Trzecim wskaźnikiem jest wskaźnik udzielonych noclegów. Najwyższą jego wartość wśród gmin Pojezierza uzyskała gmina Sieraków – 440,9. Dalej uplasowały się: Chrzypsko Wielkie – 334,2, Pszczew – 226,1, Międzychód – 104,5, Przytoczna – 53,5 oraz Kwilcz – 36,32.

Najwyższą wartość kolejnego wskaźnika – Deferta – miała gmina Sieraków – 107,3. Następne wartości uzyskały kolejno gminy: Pszczew – 48,6, Chrzypsko Wielkie – 40,3, Przytoczna – 34,9, Międzychód – 14,6 oraz Kwilcz – 8,11.

Ostatnia z przeprowadzonych analiz polegała na wyliczeniu wartości wskaźnika Baretje'a i Deferta. Najwyższą jego wartość wśród gmin Pojezierza uzyskała gmina Pszczew – 19,8. Dalsze wyniki przedstawiają się następująco: Sieraków – 14,2, Chrzypsko Wielkie – 12,9, Międzychód – 5,44, Przytoczna – 4,96, Kwilcz – 3,85.

DYSKUSJA

Ocena walorów przyrodniczych

O atrakcyjności Pojezierza w największym stopniu zdecydowały: powierzchnie zajmowane przez lasy, wody, pastwiska, łąki oraz urozmaicenie rzeźby terenu. Wielu autorów uważa właśnie te kryteria za najważniejsze [Dubel i Szczygielski 1982; Słowińska 2006]. Inni dodatkowo badają również udział zespołów leśnych, czy obiektów chronionych – takich jak: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe lub pomniki przyrody [Bielak 2010]. Dla większości z nich na niekorzyść badanych obszarów wpływały powierzchnie zajmowane przez uciążliwe zakłady przemysłowe [Dubel i Szczygielski 1982; Słowińska 2006].

Na Pojezierzu Międzychodzko-Sierakowskim nie ma terenów o wybitnych walorach krajobrazowych – tj. obszarów o bardzo urozmaiconej rzeźbie terenów; w znacznej części zalesionych, bądź posiadających bardzo dużo cieków wodnych; obszarów z zerowym odsetkiem terenów przemysłowych. Dla porównania gmina Wojcieszów znajdująca się w województwie dolnośląskim, powiecie złotoryjskim, ma jeden procent terenów, które zaliczono właśnie do tej klasy walorów krajobrazowych [Słowińska 2006]. Natomiast na terenie dawnego województwa katowickiego obszary o wybitnych walorach zajmowały 9 km² [Dubel i Szczygielski 1982]. Tereny o dużych walorach krajobrazowych na Pojezierzu zajmują 24,4%. W gminie Wojcieszów obszary o z tej klasy walorów krajobrazowych zajmowały 14% całej powierzchni gminy [Słowińska 2006]. Na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego żadna gmina nie została zaliczona do klasy o niskich walorach przyrodniczych. Natomiast największa powierzchnia dawnego województwa katowickiego została jednak zaliczona do klasy przeciętnych walorów przyrodniczych [Dubel i Szczygielski 1982].

Ponadto na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego zlokalizowane są dwa parki krajobrazowe oraz 11 rezerwatów przyrody. Dla porównania

w powiecie nowosądeckim (w skład którego wchodzi aż 17 gmin) zlokalizowany jest tylko jeden park krajobrazowy oraz 14 rezerwatów [Bielak 2010].

Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie ze względu na swoje położenie nie ma dużych różnic w deniwelacji terenu, w przeciwieństwie do terenu Ziemi Kłodzkiej. Występują tam obszary mieszczące się w dwóch przedziałach: 19-49% oraz 49 – 84% nachylenia. Związane jest to oczywiście z faktem położenia na terenie gór [Jania 2007]. Jednak na Pojezierzu występuje wysoki procentowy udział powierzchni wodnej. Jania [2007] opisuje, iż na terenie Ziemi Kłodzkiej zaobserwowano gęstą sieć różnego rodzaju cieków, jednak nie podaje procentowego udziału wód na badanej powierzchni. Z graficznego przedstawienia lokalizacji cieków można stwierdzić, że procentowy udział powierzchni wodnej na Pojezierzu jest znacznie większy.

Ocena walorów kulturowych

Prawie wszystkie gminy tworzące Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie zostały zaklasyfikowane jako obszary o dużych walorach kulturowych. Natomiast jak podaje Słowińska [2006] gmina Wojcieszów na niemalże 80% powierzchni całkowicie jest pozbawiona jakichkolwiek walorów kulturowych, a jedynie 0,5 km² uznane zostało za teren o wybitnych takich walorach. Na obszarze Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego większość zabytków kulturowych znajduje się w miejscowościach, które są siedzibami władz: Kwilcz, Międzychód, Pniewy, Pszczew oraz Sieraków. Jednak w pozostałych częściach gmin również znajdują się liczne zabytki, najczęściej w postaci zabytkowych dworów, pałaców czy kościołów. Na terenie gminy Wojcieszów największy potencjał kulturowy zlokalizowany był na terenie dawnych części wsi: Wojcieszowa Górnego oraz Wojcieszowa Dolnego [Słowińska 2006].

Na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego znajdują się trzy muzea. Zlokalizowanych jest tutaj ponadto dużo zabytków w wieku 100-200 lat. Niestety nikt do tej pory nie sporządził spisu wszystkich zespołów regionalnych oraz wydarzeń kulturowych, które odbywają się na badanym terenie. Dla porównania w powiecie nowosądeckim, jak podaje Bielak [2010] licznie występują dawne cerkwie i kościoły. Nowy Sącz uznany został za miejscowość z dominującą liczbą obiektów zabytkowych architektury i budownictwa. W powiecie nowosądeckim ponadto znajduje się sześć muzeów. Autor zwraca również uwagę, że na walory kulturowe składają się liczne zespoły regionalne oraz wydarzenia i imprezy kulturalne, religijne i sportowe [Bielak 2010].

Na tle porównywanych obszarów z badanym Pojezierzem można stwierdzić, iż ma ono większy potencjał kulturowy niż gmina Wojcieszów, a mniejszy niż powiat nowosądecki, gdyż tam jest więcej instytucji kulturowych.

Ostateczna ocena walorów przyrodniczo-kulturowych

Waloryzacja przyrodniczo-kulturowa miała na celu ukazanie obszarów, które łączą piękno natury z bogactwem kulturowym. Na Pojezierzu Międzychodzko-Sierakowskim za gminę posiadającą najwięcej walorów zarówno przyrodniczych, jak i kulturowych uznano gminę Międzychód. Pozostałe gminy jednak również posiadają dużo walorów przyrodniczo-kulturowych, jedynie gminy Pniewy i Chrzypsko Wielkie zostały ocenione jako obszary o niskich walorach. Dla porównania gmina Wojcieszów została uznana głównie za atrakcyjną przyrodniczo, lecz jedynie 3,8% powierzchni było atrakcyjne kulturowo. Jedynymi terenami, które łączyły na swojej powierzchni walory przyrodnicze z kulturowymi były: w Wojcieszowie Dolnym oraz w pobliżu rezerwatu Góra Miłek [Słowińska 2006].

Można więc uznać, że Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie ze względu na swoje położenie oraz mnogość walorów przyrodniczo-kulturowych za obszar posiadający duży potencjał turystyczny i mogący zaspokoić różnorakie potrzeby turystów. Do podobnych wniosków doszedł Bielak [2010] w odniesieniu do powiatu nowosądeckiego. Pojezierze nie odbiega atrakcyjnością również od Ziemi Kłodzkiej oraz dawnego województwa katowickiego, które zostały przeanalizowane tylko pod względem walorów przyrodniczych. Należy wspomnieć, iż głównym atutem Ziemi Kłodzkiej jest jej położenie, które poprzez pasma górskie daje jej możliwość rozwijania różnych dziedzin turystyki (np. kolarstwo wysokogórskie), które nie mają prawa bytu na obszarach nizinnych [Jania 2007].

Ocena funkcji turystycznej

Porównanie gmin Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego z pozostałą częścią kraju oraz województwem lubuskim i wielkopolskim wypada stosunkowo korzystnie (wartości wskaźników podano w tabeli 6). W przypadku pierwszego wskaźnika – Charvata – cztery z sześciu badanych gmin uzyskały wyższą jego wartość niż ta wyliczona dla całej Polski, która wyniosła 1,9. Były to: Chrzypsko Wielkie, Międzychód, Pszczew i Sieraków. Z kolei, porównując to z wartościami wskaźników dla województw (lubuskie – 1,29, wielkopolskie – 1,32), wszystkie gminy osiągnęły wyższe wyniki.

Następnie porównano wartości wskaźnika Schneidera. W tym przypadku, żadna z gmin nie osiągnęła wyższego wyniku niż wartość tego wskaźnika dla kraju (370,87), czy województwa (lubuskie – 497,12, wielkopolskie – 324,8).

Trzecie porównanie dotyczyło wskaźnika udzielonych noclegów. Jego wartość dla kraju wynosiła 146,94, dla województwa lubuskiego – 81,13, a dla województwa wielkopolskiego – 84,40. W odniesieniu do wartości wyliczonej

dla kraju, wyniki wyższe uzyskały gminy: Chrzypsko Wielkie, Pszczew oraz Sieraków. W przypadku odniesienia wartości wskaźnika wyliczonego dla gmin lubuskich do wyników województwa, również Pszczew uzyskał wyższy wynik. Porównanie gmin wielkopolskich dało podobny wynik: wspomniane wcześniej gminy Chrzypsko Wielkie i Sieraków, oraz dodatkowo Międzychód uzyskały wyższy wynik niż wartość wyliczona dla województwa.

Tab. 6. Wartości wskaźników funkcji turystycznej wyliczone dla danych obszarów: I – wskaźnik Charvata, II – wskaźnik Schneidera, III – wskaźnik udzielonych noclegów, IV – wskaźnik Deferta oraz V – wskaźnik Baretje'a i Deferta [Chudy-Hyski 2006]

Tab. 6. The values of the tourist function calculated for the areas: I - pointer Charvat, II - pointer Schneider, III - the rate of granted accommodation, IV - Deferta pointer and V - pointer Baretje'a and Deferta [Chudy-Hyski 2006]

Obszar	I	II	III	IV	V
Polska	1,90	370,87	146,9	45,33	1,56
Województwo lubuskie	1,29	497,12	81,13	35,84	1,79
Województwo wielkopolskie	1,32	324,80	84,40	36,54	1,17

W czwartym z kolei odniesieniu, porównywano wartości wskaźnika Deferta. Wartość wyliczona dla kraju to 45,33, a dla województw lubuskiego i wielkopolskiego, odpowiednio: 35,84 i 36,54. W tym przypadku wartości wyższe od krajowej uzyskały dwie gminy: Pszczew i Sieraków, a od wojewódzkich: Pszczew (dla lubuskiego) oraz Chrzypsko Wielkie i Sieraków (dla wielkopolskiego).

Ostatnie porównanie wskaźników dotyczyło wskaźnika Baretje'a i Deferta. Wyliczone wartości: 1,56 dla obszaru całego kraju, 1,79 dla województwa lubuskiego oraz 1,17 dla województwa wielkopolskiego okazały się niższe od wszystkich wartości wyliczonych dla poszczególnych gmin.

Porównując z województwami: wielkopolskim oraz lubuskim większość gmin tworzących Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie jest bardzo atrakcyjna. Większość wartości wskaźników funkcji turystycznej była wyższa, aniżeli wartości tych wskaźników dla województw. Niestety region ten nie jest jeszcze doceniony w skali kraju, a nawet w skali swoich województw pod względem walorów turystycznych, a mógłby on pełnić w przyszłości większą funkcję turystyczną. Należałoby przede wszystkim szerzej rozpowszechnić o nim informacje oraz go reklamować.

PODSUMOWANIE

Rozpatrując wykonaną waloryzację przyrodniczo-kulturową można stwierdzić, iż badany teren jest atrakcyjny z punktu widzenia turystyki i rekreacji. Obszar ten ma duży potencjał przyrodniczy, ze względu na dużą powierzchnię zalesioną oraz powierzchnię pokrytą przez ciek i zbiorki wodne. Dodatkowo atrakcyjność przyrodniczą zwiększa fakt, że obszary uciążliwe dla środowiska stanowią jedynie mały odsetek powierzchni.

Na terenie Pojezierza zlokalizowanych jest dużo obiektów kultury materialnej, co w połączeniu z odpowiednią promocją może zapewnić wzrost zainteresowania turystycznego.

Wykonując waloryzację przyrodniczo-kulturową uwzględniającą wszystkie obszary tworzące Pojezierze stwierdzono, że pod względem walorów przyrodniczych, najwyższą klasę atrakcyjności na badanym obszarze stanowi gmina Międzychód. Natomiast pod względem walorów kulturowych, praktycznie wszystkie gminy uzyskały II klasę, za wyjątkiem gminy Chrzypsko Wielkie, która jako jedyna należy do III klasy natężenia walorów kulturowych.

Podsumowując wyniki badań walorów przyrodniczych oraz kulturowych, najlepiej wypada gmina Międzychód, stanowiąc II klasę atrakcyjności turystycznej. Pozostałe gminy uplasowały się w niższych klasach, jednak przy zaangażowaniu władz i mieszkańców mogłyby w przyszłości rozwinąć się na korzyść zarówno przyrodniczą, jak i kulturową.

Przy ocenie funkcji turystycznej gmin wykazano, iż gmina Sieraków ma najwięcej miejsc turystycznych przypadających na 1 km² powierzchni całkowitej, również w tej gminie przypada najwięcej turystów korzystających z noclegów przypadających na 1000 mieszkańców stałych. Ponadto gmina Sieraków udziela najwięcej noclegów, które przypadają na 1 km² oraz ma największą liczbę turystów korzystających z noclegów, przypadających na 1 km² powierzchni całkowitej. Gmina Pszczew natomiast posiada najwięcej turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców stałych. Należy więc utrzymywać osiągnięty poziom funkcji turystycznej oraz w miarę możliwości starać się podwyższać standardy oferowane turystom.

LITERATURA

1. BIELAK B.; 2010. Ocena atrakcyjności turystycznej powiatu nowosądeckiego, [w:] Transgraniczna turystyka ekologiczna jako szansa rozwoju Sądeczyzny, Wyd. Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu, 100-114.
2. CHUDY-HYSKI D.; 2006. Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru. Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, [w:] Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, 2 (1), 129-141.

3. DUBEL K., SZCZYGIELSKI K.; 1982. Ocena przydatności środowiska przyrodniczego województwa katowickiego do potrzeb turystyki i wypoczynku, *Czasopismo Geograficzne*, L III 2, 159-178.
4. JANIA M. 2007.; Próba waloryzacji przyrodniczej Ziemi Kłodzkiej na potrzeby turystyki i rekreacji, [w:] *Z badań nad wpływem antropopresji na środowisko*, Wyd. Wydział Nauk o Ziemi UŚ, 28-41.
5. KONDRACKI J. 2011.; *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
6. ŁĘCKI W. 2010.; *Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie*, WBPiCAK, Poznań.
7. SŁOWIŃSKA A. 2006.; *Ekspozycja walorów i koncepcja aktywizacji turystycznej Wojcieszowa*, praca magisterska, Instytut Budownictwa i Architektury Krajobrazu, Wrocław.
8. WOJTERSKA M. 2003.; *Struktura krajobrazów roślinnych Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

VALORIZATION OF NATURE, LANDSCAPE AND CULTURAL AND TOURIST ATTRACTIVENESS RATING COMMUNITIS IN THE MIĘDZYCHODZKO-SIERAKOWSKI LAKELAND

S u m m a r y

In most of the analyzed indicators of tourism, seven communities of the Międzychodzko-Sierakowskie Lakeland had better results compared to the average from the entire of Poland. Międzychód was the most attractive tourist municipality. In conjunction with the cultural and natural values it indicates a high potential of this region and may result in increasing of tourist interest of Lakeland in the future.

Key words: Międzychodzko-Sierakowskie Lakeland, natural and cultural values, valorization, tourism, tourism attractiveness